

หน่วย 6

การประยุกต์ใช้หลักธรรม
คุณธรรมและจริยธรรม

หัวข้อเรื่อง

7.1 ความหมายของศาสนา

7.2 ความสำคัญของศาสนา

7.3 สาเหตุของการเกิดศาสนา

7.4 ลักษณะสำคัญของศาสนา

7.5 องค์ประกอบของศาสนา

7.6 หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา

7.7 การนำหลักธรรมทางศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคน
พัฒนางานและสังคม

7.8 คุณธรรมและจริยธรรม

7.9 การนำคุณธรรมและจริยธรรมไปประยุกต์ใช้

7.1 ความหมายของศาสนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พุทธศักราช 2542 ได้นิยามคำว่า ศาสนา ดังนี้ ศาสนา น.ลัทธิความเชื่อ ของมนุษย์อันมีหลัก คือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกอันเป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง

“ศาสนา” ความหมายในภาษาไทยแปลมาจากคำว่า สาสน์ ในภาษาบาล

“ศาสนา” ความหมายในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า “Religion” แปลว่า การปฏิบัติต่อหรือการเกี่ยวข้องกับความระมัดระวัง ความผูกพัน

อดัมส์ บราวน์(AdamsBrown) เน้นชีวิต(Life)กล่าวว่าศาสนา

หลวงวิจิตรวาทการเน้นองค์ประกอบของศาสนา กล่าวว่าคำสอนที่จัดเป็นศาสนานั้นต้องเป็นเรื่องที่ถือว่า มีความศักดิ์สิทธิ์มีคำสอนทางจรรยา มีศาสดา

7.2 ความสำคัญของศาสนา

ศาสนาทุกศาสนามีความสำคัญต่อ 'การดำเนินชีวิตของมนุษย์' และมีอิทธิพลต่อ 'บุคคลและสังคม' ในด้านต่าง ๆ

1. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่พึ่งทางใจแก่บุคคล
2. เป็นแหล่งกำเนิดคุณธรรม จริยธรรม และความดีงามให้แก่บุคคลและสังคม
3. เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต และการประพฤติปฏิบัติตนของสมาชิกในสังคม
4. เป็นเครื่องมือในการอบรม ขัดเกลา และปลูกฝังความดีงามให้แก่สมาชิกของสังคม
5. เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติเป็นเครื่องหมายของสังคม ทำให้เกิดความรัก
6. เป็นกลไกในการควบคุมสังคม
7. เป็นรากฐานแห่งขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม

7.3 สาเหตุของการเกิดศาสนา

ศาสนาเริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อใด อย่างไร ไม่ทราบแน่ชัด แต่จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบเชื่อว่า สาเหตุของการเกิดศาสนามีดังนี้

1. ความต้องการทางด้านจิตใจ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นแนวทาง เป้าหมาย และกำลังใจ ในการ ดำเนินชีวิต
2. เกิดจากความกลัว ความไม่รู้เพราะมนุษย์ยังไม่มีความรู้เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทาง ธรรมชาติหรือสิ่งลึกลับที่เกิดขึ้น จึงต้องขจัดความกลัวด้วยการบูชาเทพเจ้า หรือการนับถือภูตผีปิศาจ เป็นต้น
3. ต้องการความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมแห่งชีวิต จึงเกิดลัทธิบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ
4. ต้องการความอบอุ่น การคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายจากสิ่งที่ไม่มองเห็น จนเกิดเป็นแนวคิด ศรัทธา ความเชื่อ ลัทธิพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาในเวลาต่อมา

7.4 ลักษณะสำคัญของศาสนา

หลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันบ้างแต่โดยรวมแล้วทุกศาสนา มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ อบรมสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดีอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข และปฏิบัติตาม พิธีกรรมที่ศาสนากำหนดไว้ลักษณะของศาสนามีดังนี้

1. เป็นเรื่องของความเชื่อถือในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์อำนาจของพระเจ้า อำนาจบาป-บุญ เป็นต้น
2. กล่าวถึงหลักศีลธรรมจรรยาการประพฤติปฏิบัติตนที่เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตในสังคม
3. กล่าวถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดเช่น การเข้าถึงพระนิพพานของศาสนาพุทธการเข้าถึงปรมาตมในศาสนา พราหมณ์-ฮินดู เป็นต้น
4. กล่าวถึงหลักคำสอนที่ใช้ปัญญา หลักแห่งเหตุผล เช่น ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว กฎแห่งกรรม เป็นต้น
5. ว่าด้วยเรื่องหลักเกณฑ์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การทำบุญ ตักบาตรในพระพุทธศาสนา การเข้าโบสถ์ของศาสนาคริสต์การละหมาดในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

7.5 องค์ประกอบของศาสนา

ทุกศาสนามีองค์ประกอบที่สำคัญ

1. มีศาสดา คือ ผู้สถาปนาหรือผู้ประกาศศาสนา
2. มีคัมภีร์หรือหลักคำสอน เช่น พระไตรปิฎก คัมภีร์ไบเบิล คัมภีร์อัลกุรอาน
3. มีสาวกผู้ปฏิบัติศาสนกิจสืบทอดและเผยแผ่ศาสนา เช่น พระสงฆ์นักบวช
4. มีศาสนพิธีหรือพิธีกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติแต่ละศาสนา เช่น การเวียนเทียน
5. ศาสนสถานหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรม
6. มีสัญลักษณ์คือ เครื่องหมายหรือสิ่งแทนศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ คือธรรมจักร ศาสนาคริสต์
7. ต้องมีศาสนิกชน ผู้นับถือหรือผู้ปฏิบัติตามคำสอนของศาสดา เช่น พุทธศาสนิกชน

7.6 หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมานานกว่า 2,600 ปีที่ล่วงมา ในดินแดนชมพูทวีป ปัจจุบันคือ ประเทศอินเดีย เนปาล พระพุทธเจ้าเป็นพระศาสดาทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมโพธิญาณซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนเหล่านั้น

7.6.1 อริยสัจ 4

1. **ทุกข์** ความไม่สบายที่เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจหรือปัญหาต่าง ๆ
2. **สมุทัย** คือ มูลเหตุแห่งความทุกข์ได้แก่กิเลสต้นหาความทะยานอยาก
3. **นิโรธ** คือ การดับทุกข์ยุติปัญหาด้วยสติปัญญา ได้แก่ การพัฒนาร่างกายใช้สติสัมปชัญญะ
4. **มรรค** คือ หนทางแห่งการดับทุกข์การกำจัดสาเหตุของความทุกข์หรือปัญหา ด้วยไตรสิกขา ได้แก่ศีล สมาธิปัญญา ด

7.7 การนำหลักธรรมทางศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อ พัฒนาคน พัฒนางานและสังคม

ทุกศาสนามีเป้าหมายสูงสุดที่สอดคล้องกัน คือให้มนุษย์เข้าถึงความสุขอันแท้จริงแม้ว่าในการดำเนินชีวิต คนส่วนใหญ่จะต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาการทำงาน

7.7.1 การละเว้นความชั่วทำแต่ความดี

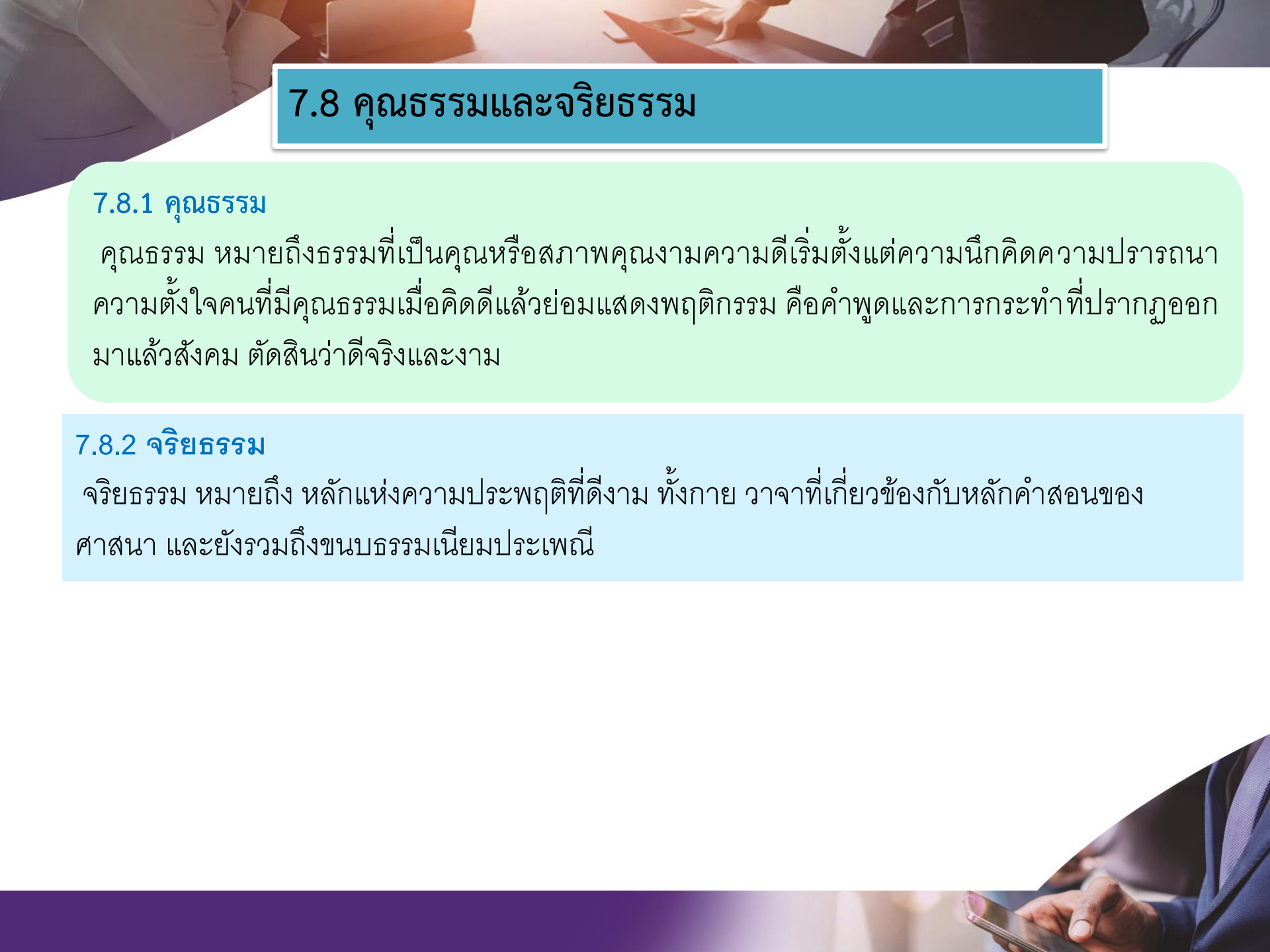
ทุกศาสนาสอนให้ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดีสังคมจะได้มีแต่คนดีบ้านเมือง จะได้สงบสุข

7.7.2 หลักรัก ความเมตตา

หลักรัก ความเมตตา แต่ละศาสนาจะกล่าวถึงหลักธรรมเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา ทั้งในหลักคำสอนจากพระไตรปิฎก หรือคติธรรมสุภาพิตเตือนใจ

7.7.3 ความยุติธรรม

นอกจากจะสอนให้ละเว้นความชั่วทั้งปวงแล้ว ทุกศาสนายังมุ่งเน้นในเรื่องความยุติธรรมในสังคม เนื่องจากสังคมจะเกิดสันติสุขได้ต้องมีหลักแห่งความยุติธรรมเป็นแกนกลาง

7.8 คุณธรรมและจริยธรรม

7.8.1 คุณธรรม

คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณหรือสภาพคุณงามความดีเริ่มตั้งแต่ความนึกคิดความปรารถนาความตั้งใจคนที่มีคุณธรรมเมื่อคิดดีแล้วย่อมแสดงพฤติกรรม คือ คำพูดและการกระทำที่ปรากฏออกมาแล้วสังคม ตัดสินว่าดีจริงและงาม

7.8.2 จริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติที่ดีงาม ทั้งกาย วาจาที่เกี่ยวข้อกับหลักคำสอนของศาสนา และยังรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี

7.9 การนำคุณธรรมและจริยธรรมไปประยุกต์ใช้

คุณธรรมกับจริยธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวพันกัน การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยเป็น สิ่งสำคัญ เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมช่วยให้ชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบ ทำให้มีสติสัมปชัญญะ อยู่ตลอด สร้างความมีระเบียบวินัย ช่วยควบคุมไม่ให้คนทำชั่ว ทำให้คนนำเอาความรู้และประสบการณ์มาใช้ สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่า รวมทั้งควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจ ให้เจริญไปพร้อมกัน ซึ่งการนำเอา คุณธรรมและจริยธรรมมาประยุกต์ใช้